

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН ТУРСКИ ЕЗИК ЗА VII КЛАС ИЛИ ЗА СЕДМА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ И/ИЛИ ФАКУЛТАТИВНИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Образователно-възпитателният процес по майчин турски език в VII клас или през седмата година на обучение се реализира като езиково и литературно обучение. В този клас или през тази година на обучение придобитите езикови и литературни знания се систематизират, обогатяват, надграждат и обобщават. На учениците се предоставя много по-голяма възможност за самостоятелна работа, за работа в екип, за участие в ученическо изследване на даден проблем, за работа с различни източници на информация, за участие в дискусия и формиране на лично становище по даден проблем и за приобщаване към общочовешките ценности.

Учебната програма предполага изучаването на художествени произведения на турски, български и световни автори, подходящи за възрастта на учениците; овладяване на лингвистични знания за съвременния турски книжовен език, които изграждат в съзнанието на ученика теоретичната основа и речевите механизми за овладяването на други езици в училище; формиране на комуникативно-речеви умения и компетентности.

Конкретните практически задачи, като съставяне на публицистични текстове (репортаж, интервю); съставяне и редактиране на сложни съставни и сложни смесени изречения; редактиране на текст с оглед правилната употреба на частите на речта; звукови промени в края на думите; уместна синонимна замяна на домашни думи, чуждици и заемки; използване на тълковен, синонимен и фразеологичен речник; съпоставяне на наклоненията в турския и българския език; усъвършенстване на текстове с оглед правилната и други, съдействат за непринудено и достъпно усвояване на абстрактната езикова информация. Обучението по майчин турски език в VII клас или през седмата година на обучение допринася за общото интелектуално развитие на учениците, за изграждане култура на общуване, възпитава уважение към културното разнообразие. Учебното съдържание предполага усъвършенстване на езиковите компетентности на учениците, чрез овладяване на нови знания и умения за характеристики на текста в сферата на масовата комуникация, за лексикалния състав на книжовния турски език, за литературните жанрове повест и пътепис, за съчинение на литературна тема и за есе. Това обучение е тясно свързано с обучението по български език и литература и чужд език, като придобитите знания по майчин език служат за опора при овладяване на други езици. Тази междупредметна връзка разширява езиковите и културните знания на учениците.

Учениците четат и анализират произведения на турски, български и чужди автори, като съпоставят текстове от различни жанрове; осъзнават причинно-следствените връзки в сюжетното развитие, ролята на епизодите в структурата на текста, действията и чувствата на героите, отношението на автора към тях; обогатяват знанията си за жанровата система и индивидуалния стил на твореца;

анализират текста откъм употреба на езикови средства с преносна употреба (метонимия, хипербола, символ, ирония) и осмислят значението на тропите и фигурите за смисловото внушение на текста; осъзнават универсалността на основните принципи в общочовешката ценностна система и активно усвояват основните социокултурни модели и отношения в условията на толерантност и уважение към другите култури и народи. В седми клас или през седмата година на обучение учениците имат възможност да се запознаят и с поевст и с пътепис. За тези видове се поднася и кратка теоретична информация. На учениците се предлагат иновационни задачи като съставяне на проект на антология на изучаваните през учебната година поети; презентация за живота и творчеството на даден автор и други. Възприемането и осмислянето на художествения текст се осъществява по време на беседата, при която учениците осъзнават значението на понятията завръзка, експозиция, кулминация, развързка и епилог; тълкуват функцията на заглавието, мотото, темата, епохата, събитията и героите; запознават се с творческата и житейската биография на автора, споделят посланията на творбите. В този клас или през тази година на обучение намира място и разказът на учителя, съпроводен най-често със съответни демонстрации. Усъвършенстват се уменията за писане на съчинение-разсъждение по литературен проблем, есе и на съчинение на свободна тема.

Тази учебна програма осигурява възможност за изучаване на учебния предмет *майчин език* в зависимост от годината на обучение за ученици извън VII клас при условията на Закона за предучилищното и училищното образование.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

ТЕМИ	КОМПЕТЕНТНОСТИ КАТО РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО	ОЧАКВАНИ НОВИ ЗНАНИЯ
ЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ		
<i>Текст и общуване</i>	Осмисля особеностите и функциите на устния и писмения публицистичен текст. Изпълнява ролята на репортер. Използва интернет. Разпознава текст разсъждение.	средства за масова комуникация/kitle iletişim araçları публицистичен текст/gazetecilik metni репортаж/göportaj интервю/söyleşi // mülakat рубрика/bölüm, manşet разсъждение/ açıklayıcı anlatım
<i>Изречението като езикова единица</i>	Използва уместно синтактични конструкции като словосъчетанията за съставяне на изречение. Образува и разграничава изреченията според вида на сказуемото - глаголни и именни.	словосъчетания/sözcük grupları глаголно изречение/eylem tümcesi именно изречение/ad tümcesi главно изречение/temel tümce

	Разграничава главно и подчинено изречение. Съставя и редактира различни видове сложни съставни изречения. Владее пунктуацията на сложното изречение и уместно го употребява в собствени текстове. Разпознава в изречението обособените части и вметнатите думи.	подчинено изречение/tümce (yan tümce) сложно съставно изречение/ bağımlı bileşik tümce сложно смесено изречение/ karma bileşik tümce обособена част/ara tümce вметнатата дума/ara söz
Думата като част на речта (морфология)	Образува и използва уместно в речта си видовете именни словосъчетания (изафетни форми). Съставя изречения с всички видове изафетни форми. Определя службата на съществителните имена в изречението. Може да образува, идентифицира и да разграничава според граматическите им признаци и да използва уместно прилагателните имена. Познава начините за образуване на засилените форми. Може да ги идентифицира и да ги разграничава според граматическите им признаци. Редактира свои и чужди текстове с оглед правилната употреба на видовете местоимения в зависимост от падежа. Осмисля спецификата на наклонението като начин за изразяване на отношението на говорещия към връзката на действието и реалността. Използва изразните възможности на различните наклонения в собствени текстове, изследва и съпоставя наклоненията в турския език с изучаваните наклонения в българския език в различни видове текст.	падеж/durum определителни именни словосъчетания/belirtili ad tamlamaları неопределителни именни словосъчетания/belirtisiz ad tamlamaları именни словосъчетания без окончания/takisız ad tamlamaları верижни именни словосъчетания/zincirleme ad tamlamaları удвояване/ ikileme наклонение/kip изявително наклонение/bildirme kipi повелително наклонение/emir kipi условно наклонение/şart kipi преизказно наклонение /iletme (rivayet) kipi, anlatma (hikaye) kipi, hikaye (anlatma) bileşik zamanı rivayet (iletme) bileşikzamanı şart (koşul) bileşikzamanı
Думата като речникова единица (лексикология)	Разграничава видовете думи според лексикалното им значение в текстове от различни стилове. Използва синонимен, тълковен и фразеологичен речник. Познава речниковия състав на турския език. Разпознава домашни думи, заемки и чуждици и ги използва уместно	лексикално (пряко) значение/gerçek anlam метафорично значение на думите/sözcüklerde mecaz anlam домашни думи/öztürkçe sözcükler заемки/alıntılar

	в текст. Коментира уместната и неуместната употреба на заемки и чуждици в различни текстове. Ползва тълковен речник и речник на чуждите думи.	чуждици/yabancı sözcükler
Звуковете в турския език (фонетика)	Анализира и коментира отклонения от фонетичните закони. Анализира звуковите промени в края на думите от турски произход. Съпоставя и разграничава чужди думи и думи от турски произход въз основа на действието на закона за вокалната хармония.	уподобяване/benzeşme изпадане на сричка/hece düşmesi вмъкване на звукове/ses türemesi сливане/ulama
Комункативни компетентности	Познава структурата на съчинението-разсъждение по литературна тема и съчинението на свободна тема Излага позицията си чрез тълкуване на изучаван текст. Пише и редактира свои и чужди текстове, като построява логически изложението си и спазва основните изисквания за писмено общуване. Познава структурата и композицията на ученическото есе (теза, аргументативна част, обобщение). Построява логически изложението си и го оформя в съответствие с изискванията за правопис, пунктуация, графично оформяне.	съчинение/kompozisyon съчинение-разсъждение/açıklamalı kompozisyon (anlatım) есе/deneme
ЛИТЕРАТУРНО ОБУЧЕНИЕ <i>Тематични области</i>		
Световете на човека Човекът и природата	Свързва имена на герои от изучавано произведение с името на неговия автор и със заглавието на произведението. Чете и познава творчеството на турски поети и писатели от България. Осмисля природата като извор на вдъхновение с нейната безсмъртна красота и величие и в същото време неразгадаема, когато застрашава човека с унищожителните си стихии. Възприема магическите въздействия на природата над човека.	пътепис/seyahatname тема/konu тематика/tema поезия/nazım проза/nesir стихотворна стъпка/ölçü силабическо стихосложение/hece ölçüsü свободно стихосложение/ serbest ölçü аруз (вид стихотворна стъпка) aruz vezni

	• Различава и тълкува в изучавани поетически литературни текстове преживявания, настроения, състояния на героя. Самостоятелно обяснява понятия като доброжелателност, приятелство, добротворчество. • Обяснява функциите на пейзажа за изобразяването на човека и света. Различава думи с пряко и преносно значение, посредством които изразява обичта си към родината. Разпознава по откъс от изучавано произведение неговия автор и (заглавието на) самото произведение. • Съставя проект на антология на изучаваните през учебната година поети; презентация за живота и творчеството на даден автор; представяне на литературен герой чрез CV и т.н.	отворена сричка/açık hece затворена сричка/kapalı hece антология/antoloji, seçki, güldeste презентация/sunum
Човекът в обществото – норми, ценности и конфликти	• Изграждане на умения за по-цялостен анализ на текст – тема, характеристика на герой, сюжет, сюжетно-композиционни особености; обогатяване на знанията за жанровата система на литературата; за самостоятелно четене на художествени и научно-популярни текстове и споделяне на мнения и оценка във връзка с прочетеното. Разбира същността на понятията завръзка, експозиция, кулминация, развръзка, епилог. Умее да разграничава типичните жанрови особености на различните художествени творби. Различава и тълкува действията и развитието на героите в сюжета. Обяснява мотивацията на герой чрез сюжета. • Познава основните принципи в жанровата система на литературата и разбира понятията: приказка, басня, гатанка, фолклорна песен, разказ, повест, роман, ода, елегия, лирическо стихотворение.	сюжет/süje, kompozisyon преносна употреба/mecaz anlam метонимия/metonimi // mecaz-ı mürsel хипербола/abartma, mübalağa антология/antoloji, seçki, güldeste повест/uzun hikaye предговор/ön söz послеслов/son söz символ/sembol ирония/ironi, istihza, ince alay експозиция/giriş // sergileme завръзка/düğüm развитие на действието/serim // gelişme кулминация/püf nokta // doruk nokta развръзка/çözüm, çözümlü епилог/epilog, son söz биография/biyografi

	• Наблюдава значението на думи с преносна употреба в художествени текстове. Анализира текста откъм употреба на езикови средства с преносна употреба и коментират функцията на метафора, алегория, градация, метонимия и хипербола. Сравнява езика на преведено литературно произведение с оригиналния текст откъм използвани изразни художествени средства.	творчество/yaratıcılık лирически герой/lirik kahraman повест/uzun hikaye // uzun öykü

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове за изучаване на учебния предмет в VII клас или през седмата година на обучение в избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове – 72.

Препоръчително разпределение на часовете

За нови знания	50%
За упражнения, преговор, обобщение и практически дейности	45%
За диагностика на входно, междинно и изходно ниво	5%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Очакваните резултати от обучението по майчин турски език в VII клас или през седмата година на обучение, описани в учебната програма, се установяват чрез: задачи за индивидуален контрол, задачи за лексикален и лингвистичен анализ, беседи, дискусии, задачи за конструиране на собствен текст в устна и писмена форма, задачи за анализ на художествено произведение, тестови задачи, задачи за екипно изпълнение и др. Тестовите задачи могат да служат както за текуща и периодична проверка, така и за самопроверка и като форма на упражнение.

Текущи оценки за учебен срок	
Устни изпитвания и участие в работа в клас	минимум 1 оценка
Домашни работи	минимум 1 оценка
Работа по проекти	1 оценка

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	Използва познанията за езиковите единици и закономерности на майчиния си език при усвояване на граматичната система на други езици.
<i>Дигитална компетентност</i>	Използва електронни източници за изпълнение на конкретна изследователска задача.
<i>Умения за учене</i>	Използва различни видове речници. Работи в библиотека.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	Умее да работи в екип при изпълнение на съвместни задачи. Издига се общото интелектуално развитие на учениците.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	Проявява толерантност и уважение към културната различност. Използва познанията си по майчин език при анализ и коментар на художествени текстове.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.